

başvurucu dernek, bir davayı yitirmenin olası yükümlükleri arasında bulunan ödemelerden kendisinin başışık tutulmasını istemektedir. Üstelik tek bir kuruluşa karşı dava açmışken, yerel mahkemenin izni ile davaya katılan ikinci bir yanın da giderlerinden sorunlu tutulmuştur. Başvurucunun istemleri büsbütün dayanaksız değildir. Mahkeme'nin en önemli denetim yöntemlerinden birisi, "orantılılık" denetimidir. Kararda, Mahkeme'nin böyle bir tartışma açmadığı görölmektedir. Ancak kararda yazılmamış olması, orantılılık denetiminin yapılmadığı anlamına gelmemektedir. Her iki olayda başvuruçuların katlanmak zorunda bırakıldıkları ödemeler, orantılılık denetimini gerektirmeyecek düzeydedir. Yitirilen bir davanın ardından yasa ve mahkeme kararı uyarınca karşı yana ödenmesi gereken giderler konusunda bir aşırılığın bulunmaması nedeniyle, şimdilik sivil toplum kuruluşlarına tanınan bir ayrıcalık bulunmuyor. Başvuru konusuyla sınırlı kalınarak olaya bu açıdan bakıldığında, AİHM'nin kararını olağan karşılamak gerekiyor.

3. Çevre İçin Savaşanlara Yaptırımlar

a. Rusya'da Çevre Dostu Olmak, "Zor Zanaat" mış

Rustam Makhmudov / Rusya

Sivil toplum kuruluşları, kamu yararı ile bağdaşmaz gördükleri kent ve çevre planlarına karşı ortak girişimlerle görüşlerini ortaya koymaktadırlar. Ancak bu girişimlerin bir etkisi olabilmesi için, her düzeydeki yöneticilerin demokratik katılımı benimsenmeleri, uygulamalarını yöre halkı ile paylaşmaları gerekmektedir. Daha da önemlisi, halkın ekonomik beklentileri ile yöneticilerin sınıfsal yaklaşımları arasında uzlaşmaz çelişkiler bulunmamalıdır. Bu gibi durumlarda yöneticiler, karşıtlarının eleştiri özgürlüğünü bile tanımamaktadırlar. Böyle bir olay yakın zamanda Rusya'da geçmiştir.

1950 doğumlu Rustam Makhmudov, Moskova'da yaşayan, kamusal hak ve yükümlülüklerinin bilincinde olan bir Rus yurttaşdır. Olayların geçtiği günlerde Bölge Danışmanı görevinde bulunmaktadır. 21 Ağustos 2003'te hükümet dışı kuruluşlar, "Geniş Katılımlı Kentlileri Koruma Konseyi" adı altında bir araya gelerek, kentli haklarını ve çevrenin korunmasını sağlamak amacıyla bir dizi kararlar aldılar. Moskova'nın Krylatskoye bölgesinde bulunan Zashchitnikov Neba alanında geniş katılımlı bir toplantı düzenlediler. Toplantının amacı:

"(1) Topluluğun 2003 yılı Mayıs ayında kararlaştırdığı çözüm önerilerini yanıtlamakta başarısız kalan Moskova Belediye Başkanı'nı protesto etmek,

(2) Çocuklara spor tesisleri yapılması amacıyla planlanan alanların, imar planında değişiklik yapılarak lüks konutlardan oluşan apartman bloklarına dönüştürülmesine karşı tepkilerini belirtmek,

(3) Kent yöneticilerine karşı güvensizliklerini ortaya koyarak onlara çekilmeleri için çağrıda bulunmak,

(4) Yerel sorunların kendinden yönetim anlayışı içinde tartışılmak", olarak belirlendi.

25 Ağustos 2003 günü, toplantının düzenleme kurulumu oluşturan Kent Meclisi'nin diğer üç yöneticisi ile birlikte Moskova'nın Batı Bölgesi Yerel Yönetimi'ne başvuran Makhmudov ve arkadaşları, kurallar uyarınca konutlara ayrılmış bir yerleşin bölgesi olan Krylatskoye'da yapacakları toplantının 4 Eylül 2003 perşembe günü öğleden sonra saat 6.30'dan 8.30'a kadar, yaklaşık yüz kişinin katılımıyla gerçekleştirileceği konusunda bilgi verdiler. 29 Ağustos 2003 günü Batı Moskova Bölge yöneticisi, toplantı bildiriminin alındığını ve Polis'çe güvenliğin sağlanmasını isteyen bir yazıyı yetkililere ilettiler. Aynı gün Bölge yöneticisi, polislin toplantı güvenliğini sağlanmasını isteyen bir karar

arak bunu güvenlik birimlerine gönderdi. Başvurucu ve düzenleme kurulu üyeleri, posta bildirileri yoluyla, düzenledikleri toplantı konusunda Krylatskoye'de yaşayanları da bilgilendirdiler. Toplantının yapılmasına bir gün kala, Moskova yerel yöneticileri, "Krylatskoye'de terörist saldırılarının patlak vermesininin beklendiğini ve yörede yaşayan halkın bu olaylardan zarar görmemeleri için" verilen toplantı izninin kaldırılmasını kararlaştırdılar. Değişen karar doğrultusunda Polis, 4 Eylül 2003'de yapılacak yasal "Toplantının Zashchitnikov Neba alanında gerçekleşmesini engellemek ve bu doğrultuda gereken önlemleri almak üzere görevlendirildi."

Toplantı gün ve saatinde birkaç düzine kentli, Zashchitnikov Neba alanında topladılar. Başvurucu da, onların arasındaydı. Hiç kimse yüksek sesle konuşmadı. Söylev verilmedi. Toplantıyı başlatmak için hiç bir girişim denemesi yapılmadı. Genel bir tartışma açılmadı. Buna karşın polis, güç kullanarak kalabalığı dağıttı.

İlginçtir ki, Cuma, Cumartesi ve Pazar'a rastlayan 5,6 ve 7 Eylül 2003 günlerinde Moskova'da düzenlenen "Kent Günleri" boyunca çeşitli etkinlikler sergilenmiş, festivaller yapılmıştı. Moskova'da, Hükümet'in de onayı ile 12 Ağustos 2003 günü başlayan 61 etkinlik gerçekleştirilmişti. Örneğin aralarında Dünya Çay Festivali'nin açılış gösterisi, Dünya Kros Şampiyonluğu, Avrupa Otomobil Şampiyonası Moskova Kupası, çocukların geçit törenleri ile birlikte spor ve sanatsal gösteriler, kadın ve erkek yetişkinlerin ses ve görüntü sunumlarının bulunduğu daha birçok etkinlik, kamuya açık sokaklarda, işlek caddelerde ve alanlarda gerçekleştirilmişti. Kentte yaşayan insanların binlercesi bu gösterileri izlemişlerdi. Başvurucu Rustam Makhmudov, önceden belirlenen bu tür programların hiç birisinin terör saldırısı olasılığı gerekçe gösterilerek iptal edilmediğine ilişkin çağrı yazılarını, basında çıkan haberleri, kamuya açık duyuruları derleyerek, daha sonra AİHM'ne yapacağı başvurunun kanıtları olarak dilekçesinin ekinde sunacaktı.

Başvurucu, 4 Eylül 2003 akşamı saat 8 sıralarında kendi özel otomobili ile Zashchitnikov Neba alanından ayrıldı. Ancak kısa bir süre sonra yolunu kesen polisler, otomobilin yönetimini güç kullanarak ele geçirdikten sonra başvurucuyu korumalar eşliğinde Krylatskoye Bölge Polis Karakolu'na götürdüler. Karakol'un 4 Eylül 2003 günlü tutuklama dosyasına göre, başvurucu, polisin yasaya uygun emrine uymayarak karşı geldiği için özgürlüğünden yoksun bırakılmıştı.

Başvurucu gece boyunca hiçbir yiyecek ve içecek verilmeden gözaltında tutuldu. 5 Eylül 2003'te başvurucu, yetkililerce verilen hukuksal emirlere karşı gelmek, yasa dışı izinsiz toplantı yapmakla suçlandı. Yargılama sürecinde hukuksal emirlere karşı gelmek suçlaması sürdürülemedi. Ancak yakınmacı toplantı ve gösterilerle ilgili yasal düzenlemelere, yerel yöntemlerin yasalara dayanarak verdikleri kararlara uymadığı için yargılanarak suçlu bulundu. Temyiz istemi de 2 Aralık 2003 günlü kararla üst yargı yerince reddedildi. Çeşitli iç hukuk aşamalarından geçtikten sonra 1000 Rus Rublesine dönüşen başvurucunun para cezası kesinleşti. Karar gününde 1000 ruble, yaklaşık 30 euro değerindeydi. Başvurucunun karakoldaki kötü davranışlarla ilgili yakınmaları da sonuç vermedi.

Rustam Makhmudov, 27 Eylül 2004 günlü dilekçesi ile, sözleşmenin 3, 5, ve 11. maddelerine aykırılık savı ile AİHM'ne başvurdu. Yakınmacı dilekçesinde özetle, "*toplantı ve örgütlenme özgürlüğünü koruyan 11. maddeye dayanarak düzenledikleri toplantıyı Moskova kent yöneticilerinin potansiyel terorist tehdidine karşı iptal etmek konusunda kendilerini görevli saymalarına karşın, aynı dönemde gerçekleştirilen Kent Festivali'ni iptal etmediklerine*" değinmiştir. Bunu ötesinde Makhmudov, "*yasal olmadığı gerekçesiyle; karakolda gözaltında tutulması*" konusunda şikayetçi olmuş; ancak ulusal organlardan tazminat alamamıştır. Ayrıca, insanlık dışı yada aşağılayıcı davranışlar nedeniyle 3. maddenin ih-

lal edildiğini, 5. maddedeki özgürlük ve güvenlik hakkının da, yargıç önüne hemen çıkarılmaması nedeniyle çiğnen-
diğini ileri sürmüştür.

Mahkeme'nin kararı

Mahkeme başvuruçunun 3. maddeye ilişkin yakınma-
larının iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul
edilemezliğini kararlaştırdı. Hükümet, her hangi bir terorist
kanıtı göstermediği için, Mahkeme, toplantının dağıtılma-
sını keyfi bir engelleme olarak nitelendirmiştir. Bu neden-
le; başvuruçunun özgürce toplanma ve katılım özgürlüğü
hakkına yapılan müdahaleyi haklı kılacak bir gerekçe bu-
lunmadığı görüşüyle ve oybirliğiyle 11. maddenin ihlal
edildiğine karar vermiştir. Mahkeme ayrıca, başvuruçunun
gözaltına alınmasının "gerekçeli bir kuşku" temeline dayan-
dırılmadığından, oybirliğiyle 5. maddenin ihlal edildiğini
kararlaştırmıştır. Mahkeme oybirliğiyle nedensiz tutukla-
ma yönünden de, 5/5 maddenin ihlal edildiğine karar ver-
di. Olayda çok ciddi insan hakları ihlalleri bulunduğunu
gözeten Mahkeme, "toplamcı bir değerlendirme" ile, başvuru-
cuya 12,000 euro manevi ödençe ile, yargılama giderleri
ve ücretlere karşılık 2,250 euro ödenmesini kararlaştırdı.¹⁰³

(Rustam Makhmudov / Rusya, 2007)

Başvuru konusu olay, son derece güvenilir ve hu-
kuka aykırı uygulamaların ürünüydü. İşlemin yasal dayana-
kları olsaydı bile, kamu organlarının "keyfi" tutumları,
uzun boylu tartışmalar gerektirmeyecek açıklıkta ortada
duruyordu. İmar planında çocukların spor yapmaları için
ayrılan park alanlarına lüks apartman konutları yapmayı
amaçlayan Moskova Belediyesi'nin kararına karşı çıkan

¹⁰³ www.echr.coe.int

kentlilerin toplantılarının engellenmesi, hukuk dışı tertiplerle gözaltına alınıp yargılanmaları, para cezasına çarptırılmaları, AİHM'ce sözleşmeye aykırı bulunmuş oluyordu. Mahkeme'nin başvurucuya salınan yaklaşık 30 eur değerindeki para cezasına karşın, Rusya'nın manevi giderim ve yargılama giderleri olarak 14.250 eur ödemekle yükümlü kılınması ise, benzer olayların yinelenmemesi için sorumlu ülkeye yöneltmiş caydırıcı bir uyarı niteliğinde idi.

b. Greenpeace'in Grönland Eylemine Ceza

Custers-Deveaux-Turk / Danimarka

Grönland'ın kuzey-batısındaki Thule Bölgesi, Kuzey kutup noktasının çok yakınlarına bulunan eski bir Danimarka kolonisidir. Sert ve aşırı soğuk iklim koşulları nedeniyle bölgede, birbirlerinden kopuk yerleşkelerde, geçimlerini geleneksel yöntemlerle avcılık ve balıkçılık yaparak sağlayan az sayıda yerli halk yaşamaktadır. Çok çeşitli deniz kuşlarının barındığı, balinaların geçiş yolları üzerinde bulunan Thule'nin birçok bölgesi, doğal parklar olarak korunma altında bulundurulmaktadır. Thule, alışlagelen türde yerleşim ve üretim amaçlarına göre yararlanılmaya elverişli bir alan değildir. Ancak başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere gelişmiş sanayi ülkeleri, bilinen ya da bilinmeyen çeşitli amaçlarla bölgenin doğallığını bozan arayışlar içinde bulunmaktadırlar.

Thule havaalanı II. Dünya Savaşı sırasında Alman Nazi birliklerinin 1941 yılında Danimarka'yı işgal etmesinden sonra ABD tarafından askeri amaçlarla yapılmıştır. Sovyetler Birliği'ne karşı yürütülen soğuk savaş döneminde de, 1951 yılında yeterli altyapı geliştirme çalışmalarının ardından buradan hava saldırıları için bomba depolama yeri olarak yararlanılmıştır. Kuzey-batı Grönland'ın Thule Bölgesindeki Dundas yarımadasında bulunan Amerikan hava üssünün alanı, 1953 yılında anti-aircraft topçu birliği-

nin kurulmasıyla birlikte genişletilmiştir. 1980'lerin ortalarında ve 2003 yılında ise alanın boyutları küçültülmüştür.

Thule hava üssü, Grönland'ın hukuksal konumundan ve yönetim biçiminden bağımsız olarak füze saldırılarına karşı erken uyarı radarlarını da içeren ABD'nin savunma düzeninin bir parçasıdır. Ulusal füze savunmasının yeni üretilen (X-bant radarı) ile güncelleştirilmesi girişimleri, Greenland ve Danimarka'da tartışmalara yol açmıştır.

Başvurucular Hollanda yurttaşı Vincent Custers, Fransız Olivier Deveaux ve Amerikalı bir avukat olan Lawrence Martin Turk, Greenpeace üyesidirler. Amerikan savunma füzeleri programı için kullanılan bir radara (Thule Radarı) uluslararası boyutta dikkat çekebilmek için Greenpeace'in Thule Hava Üssü çevresinde düzenlediği bir eyleminde yer almışlar ve Dundas yarımadasında bulunan hava üssünün çevresel etkisi üzerine bilgi toplamışlardır.

Söz konusu eylemden önce, 25 Temmuz 2001 günü, iki Greenpeace üyesi, Greenland Polis Şefi'yle bir toplantı yapmışlardır. Toplantıda Polis Şefi, Thule Hava Üssü'yle ilgili hukuksal koşullar ve Üssü gezmek için izin istemlerinin yetkililerce reddedilmesinin olası sonuçları konusunda kendilerini bilgilendirmiştir. Bu görüşmenin ardından Greenpeace, 27 Temmuz 2001'de "*Dundas yarımadası çevresindeki Thule Hava Üssü*"nü ziyaret etmek için izin isteminde bulunmuştur. Danimarka Dışişleri Bakanlığı, 30 Temmuz 2001 günlü faksıyla; Dundas bölgesinin "*savunma bölgesi*" olduğu ve sivillerin bu bölgeye girmek için Danimarka Dışişleri Bakanlığı'ndan ve Amerikan yetkililerden izin almaları gerektiği konularında Greenpeace'i bilgilendirmiştir. Dışişleri Bakanlığı, 2 Ağustos 2001 günlü bir başka faks bildirimiyse de, Greenpeace'in Dundas yarımadasına ve Thule Hava Üssü'ne girme istemini reddetmiştir.

6 Ağustos 2001'de başvurucular ve diğer Greenpeace eylemcileri, M/V Arctic Sunrise adlı gemiden aldıkları bir

sandal ile Dundas yarımadası kıyılarının açığına varmışlardır. Bazı eylemciler Dundas kıyısına çıkmışlar ve pankart açmışlardır. Polis eylemcilere buldukları yeri derhal terk etmeleri konusunda emir vermiştir. Başvurucular lastik bir bot kullanarak, Thule Hava Üssü'nün güneyindeki Savissuaq kıyılarına çıkmışlardır. Daha sonra Sığınak 7'ye kadar karadan yaklaşık 30 km yürümüşler; 7 Ağustos 2001'de, saat: 20.00'de üssün doğusunda, yasaklı alana izinsiz girmek suçlamasıyla tutuklanmışlardır.

Sığınak 7, Thule Radar hava üssünün yerleşik bölgesine koşu mesafesinde aşağı yukarı 18 km'lik yol boyunca yapılmış acil durum sığınaklarından birisidir. Acil durum sığınakları, üs personelinin beklenmedik kötü hava koşullarında, radar binasından çıkışlarında sığınak bulmalarını sağlamak üzere, yol boyunca 1-2 kilometrelik aralıklarla yapılmış korunaklardır. Sığınak 7, Thule Hava Üssü'nün yerleşik bölgesine 10.7 km ve Thule Radarı'na 7.2 km uzaklıktadır.

Savunma bölgesinin kesin ölçüleri yanlar arasında tartışmalıdır. Hükümet, Thule Hava Üssü'nün, olaylar sırasında, yaklaşık dört yüz kilometrekarelik bir alanı kapsadığını ileri sürmüştür. Başvuru konusu olaylardan sonra, 20 Şubat 2003'te alan küçültülmüş ve Dundas yarımadası, tüm sivillerin izin almalarına gerek kalmaksızın girebilecekleri bir alan durumuna gelmiştir. Başvurucular, savunma bölgesinin kesin ölçülerinin gizli tutulduğunu ve bu nedenle kamuoyu tarafından bilinmediğini ileri sürmüşlerdir. Danimarka Jeodezi Haritacılık Kurumu'nca hazırlanan resmi haritada tartışmalı alanın yeri, "Pafta no. 76.V.I, Dundas, ölçek: 1:250:000" olarak bilinmektedir. Başvuruculara göre söz konusu harita, kendilerine karşı ileri sürülen şu kanıtları içeriyordu: "Yer adları, yerleşim merkezleri ve 1954 tarihli diğer ayrıntılar", "1983 yılındaki Düzeltmeler" ve "1983 tarihli Danimarka Jeodezi Haritacılık Kurumu Basımı". Harita hava alanını göstermektedir, ancak hava üssüne ilişkin bir işaret

yoktur. Benzer bir harita Saga Haritacılık tarafından fotoğrafik olarak yeniden hazırlanmıştır. Danimarka Jeodezi Haritacılık Kurumu'nun haritası temel alınarak, başka bir harita yapılmış ve "1953 yılında Thule Kabilesi'nin¹⁰⁴ Yeniden Yerleştirilmesi Üzerine Rapor" başlığıyla Aralık 1994 tarihinde yayınlanan bir rapora ek olarak yayınlanmıştır. Bu harita ("ek harita") hükümete göre, konuya ilişkin kalın bir hat çizmiş; Dundas yarımadası bölgesini aşan daha büyük bir alanı kapsayarak, Thule Hava Üssünün sınırını ayırmıştır. Başvurucular, hattın gerekçesinin ve başlangıcının bilinmediğine değinerek, bu savlara karşı çıkmışlardır.

2001 yılında, üç yerleşim birimine havaalanından gelen anayol ve limandaki "Girilmez" işaretleri hariç olmak üzere, Thule Hava Üssü işaretlerle belirlenmemiş ya da çitlerle ayrılmamıştır. Yakalanma sırasında başvurucular, 9 değişik bölgede onları işaretleyen Küresel Konumlandırma Sistemi'nin (GPS aygıtı) ve resmi Saga bölge haritasının alanı içindedirler. Başvuruculardan birinin üzerinde bulunan not defterinde, enlem ve boylam derecelerine karşılık gelen dokuz bölge ve şu tanımlar listelenmiştir: "ilk iniş yeri", "radar (E)", "radar (W)" ve "iniş pisti". Başvurucular ayrıca, kameralar ve bir ses kayıt cihazı taşımaktaydılar. Polis, yürüyüşleri boyunca başvurucular tarafından çekilen fotoğraflara ait bir filme elkoymuştur. Bazı fotoğraflarda, Thule Hava Üssü'nün birtakım askeri binalarının arka planda görüntülenmesiyle birlikte, başvurucuların üzerlerinde "Yıldız Savaşları Dursun" ve "Yeni silah yarışına hayır" yazılı pankartlar taşıdıkları görülmüştür.

Olayların geçtiği günlerde Greenpeace'in internet sitesinden indirilen ve değişik söylemler içeren belgelerin

¹⁰⁴ Thule Kabilesi: Danimarka'nın Grönland bölgesinde yaşayan bir Eskimo kabilesi olarak tanımlanmaktadır. 1951 yılında, Amerikan üssü kurulduktan sonra burada yaşayan 100 kadar Eskimo yeniden yerleştirilmiş. Danimarka Yüksek Mahkemesi ise buna ilişkin itirazları reddetmiş.

bir kısmında şu anlatımlar vardır: *"Fakat hâlâ içerdeyiz, şimdiye kadar fark edilmeden kalan ve Pazartesi'den bu yana Kutup koşullarında kamp yapan, yürüyen diğer üç eylemciden oluşan Thule Barış Yürüyüşü iki gündür içerdedir."* ve Eylem Hattı adını verdikleri kayıtlarından yapılan alıntıya göre bir eylemci şunları söylemektedir: *"Yürüyüşümüzün ikinci günündeyiz (...) yürüyüş birkaç gün güçlüklerle yüklüydü, rüzgardan kavrulduk, şiddetli soğuk nedeniyle sürekli durduk, buzlu soğuk nehirlerin sığ yerlerinden yürüyerek geçtik, buz üstünde karşıdan karşıya geçtik, fakat bazısı gerçek bir güzelliği..."*

Başvurucular, iddianamenin kendilerine tebliğ edilmesinden sonra, aynı gün, yani 8 Ağustos 2001'de saat: 18.00'de serbest bırakılmışlardır. Grönland Yüksek Mahkemesi, 11 Eylül 2001 günü başvurucuları, yokluklarında para cezasına mahkûm etmiştir. Her biri hakkında 5.000 Danimarka Kronu'na (yaklaşık 670 euro) hükmedilmiştir. Mahkeme kararını açıklarken, Greenpeace eylemcisi olan başvurucuların dikkatlice hazırlanmış bir eyleme katıldıklarını göz önüne almıştır. Mahkeme bunlara ek olarak, not defteri, hava üssünün Saga haritası, bir video film ve 51 fotoğrafa el konulmasına karar verilmiştir.

Başvurucular bu karara karşı üst yargı yerlerine itiraz etmişlerdir. İddia makamı, Doğu Danimarka Yüksek Mahkemesi önünde, Ceza Yasası'nın 69a maddesi anlamında, başvurucuların *"girişi yasak"* olan bir yere girdiklerine ilişkin suçlananın ek haritayla kanıtlandığını ileri sürmüştür. Doğu Danimarka Yüksek Mahkemesi, ilk derece mahkemesinin kararını onaylayan 3 Ekim 2002 günlü kararında şu gerekçeleri belirtmiştir:

"Yüksek Mahkeme önünde ortaya konulan kanıtlar üzerine, [başvurucular] kararda dile getirilen 22 Şubat 1967 tarihli, 39 numaralı Kararnamenin 3/1-d bölümünü ihlal ettikleri gerekçesiyle suçlu bulunmuşlardır. Serbest girişin olmadığı bir yere yetkisiz giriş yapan [başvurucular] bu nedenle ayrıca, Ceza

Yasasının 69a maddesini de ihlal etmişlerdir. Bölgenin niteliği karşısında, bu önemsiz bir ihlal değildir."

Başvurucuların, karara karşı Yüksek Mahkeme'de temyiz etme izni isteyen 19 Mart 2003 günlü dilekçesi de, Temyiz İzin Kurulu tarafından 5 Ekim 2004 tarihinde reddedilmiştir. Böylece iç hukuk yolları tüketilmiş olmaktadır.

Yakınmacılar, 1 nisan 2003'te sözleşmenin 7. maddesinin çiğnendiği savı ile AIHM'ne başvurmuşlar. Mahkeme, uyuşmazlıkla ilgili olabileceklerini gözeterek Hollanda ve Fransız hükümetlerini Sözleşme'nin 36/1. ve Yöntem Kuralları'nın 61/2. maddeleri uyarınca başvuru konusunda bilgilendirmiştir. Ancak her iki hükümet de yargısal sürece katılmamış ve herhangi bir görüş belirtmemişlerdir. Mahkeme, 9 Mayıs 2006'da başvurunun kısmen kabul edilirliğini kararlaştırmıştır. Karardan aktardığımız yukarıdaki saptamaların ardından, Mahkeme'nin 3 Mayıs 2007 günlü son değerlendirmelerinde aşağıdaki görüşlere yer vermiştir:

"B. Mahkemenin Değerlendirmesi

94. Mahkeme, resmi haritalarda Thule Hava Üssü'ne ilişkin bir işaretin yokluğuna karşın, başvurucuların 7 Ağustos 2001 tarihinde polis tarafından yakalandıklarında, nerede bulduklarından habersiz olduklarını savundukları hava üssünün içinde durduklarını dikkate almaktadır.

95. Mahkeme, başvurucuların Greenpeace üyesi olduklarına; eylemlerinin amacının, Amerikan savunma füzesi programı için kullanılan Thule Radarı'na uluslararası boyutta dikkat çekmek ve halen Dundas yarımadasında bulunan hava üssünün çevresel etkilerine ilişkin bilgi toplamak olduğunu da göz önünde bulundurmıştır. Açıklanan nedenlerle, başvurucuların Thule Radarı'na ve hava üssüne girme kararında oldukları tartışmasızdır. Başvurucular, Thule Radarı'nın 7.2 km batısında ve Thu-

le Hava Üssü'nün yerleşim bölgesinin 10.7 km doğusunda, yol üzerine inşa edilmiş Sığınak 7'de yakalanmışlardır. Mahkeme'ye göre, başvurucuların, yerleşim bölgesinden Thule Radarı'na kadar olan, koşuyla 18 km.lik uzaklıkta, yol boyunca yapılmış acil durum sığınakları ve Thule Radarı'nı kapsayan savunma bölgesi içinde buldukları açıktır. Başvurucular hava üssüne girdikleri konusunda bilgi sahibidirler; kısa yolculuklarının planlanması sırasında ve GPS aygıtının katkısıyla bu olgu kendileri tarafından da saptanmıştır. Konu, Greenpeace web sitesinde aşağıdaki sözcüklerle dile getirilmiştir: "Fakat hâlâ içerdeyiz, şimdiye kadar fark edilmeden kalan ve Pazartesinden bu yana Kutup koşullarında kamp yapan ve yürüyen diğer üç eylemciden oluşan Thule Barış Yürüyüşü iki gündür içerdedir" Son olarak, kendileri tarafından çekilen fotoğraflarda, başvurucuların ellerinde pankartlar ve arka planda Thule Hava Üssü'ne ait bazı yapılar görülmektedir.

96. Bu koşullar altında Mahkeme, Ceza Yasası'nın 69a maddesi anlamında, bölgeye girdiklerinde, "serbest giriş yasağı" olduğunu öngörebilmiş olmalarını dikkate almıştır.

97. Bütün bu saptamalar dikkate alındığında Mahkeme, başvurucuların eyleminin, Danimarka hukuku kapsamında yeterli açıklıkta tanımlanmış ve öngörülebilir nitelikteki bir suçu işlediklerine karar vermiştir.

98. Açıklanan nedenle, Sözleşmenin 7. maddesi ihlal edilmiştir." ¹⁰⁵

(Custers-Deveaux-Turk / Danimarka, 2007)

Greenpeace üyeleri olan başvurucular, Amerikan savunma füzeleri programı için kullanılan radara uluslararası kamuoyunun ilgisini çekebilmek için gerçekleştirdikleri eylemlerinden başarıyla çıkmışlardır. Ayrıca hava üssünün

¹⁰⁵ Nilgün Tortop çevirisi.

çevresel etkileri konusunda araştırma yapmışlardır. Bunlar Greenpeace eylemcileri açısından önemli kazanımlardır. Gerek ulusal yargı yerlerinde, gerekse AIHM kararında vurgulandığı gibi, başvuruçular, kendilerine göre haklı olduğuna inandıkları eylemlerinin, yürürlükteki kurallara uygun düşmediğini elbette biliyorlardı. Yasaklanan yere izinsiz girmeleri nedeniyle yerel mahkemenin kararlaştırdığı para cezası da çok fazla önem taşııyordu. Ancak Greenpeace örgütü, yeryüzünün çeşitli bölgelerinde, farklı nedenlerle benzer veya değişik gösterilerle barışçı eylemlerini sürdürecektir. Bu nedenlerle örgüt üyelerinin, biçimsel yasalara karşı kendi hukuksal dayanaklarını geliştirme çabaları içinde oldukları gözlenmektedir.

Başvuruçular AIHM önündeki savunmalarını Sözleşme'nin 7/1. maddesine dayandırmışlardır. Anılan bent, birbirini bütünleyen iki temel ilkeyi içermektedir.

"1. Hiç kimse işlendiği zaman milli veya milletlerarası hukuka göre bir suç teşkil etmeyen bir fil veya ihmalden dolayı mahkum edilemez. Keza hiç kimse suç işlediği zaman tertibi gereken cezadan daha ağır bir cezaya da çarptırılmaz."

Anlaşıyor ki başvuruçular, doğanın korunmasını, savaşların önlenmesini amaçlayan girişimlerinin suç sayılmaması gerektiği görüşünü mahkemelerin de paylaşmasını istemektedirler. AIHM ise olaya kanıt hukuku açısından yaklaşmıştır. Neyin yasak olduğu, hangi davranışın bu sınırları aşmış sayılmayacağı yolundaki tartışma, başvuruçuları esenliğe taşıyacak bir yol değildi. AIHM de böyle bir tartışmanın ardından başvuruçuların savlarını geçersiz saymıştır.

Acaba, Grönland'da, eylemlerin geçtiği yerler gerçekten Danimarka'nın egemenliği altında bulunuyor muydu? ABD kendiliğinden gidip hava üssü kurduğu alana ve yakın çevresine başkalarının girmelerini güç kullayarak önleyebilirdi. Ancak bu tür yasaklar koymaya ulusal ve

uluslararası hukuk açısından yetkili bulunuyor muydu? AİHM'nin kararında bu konular tartışılmamıştır. İlginçtir ki bu davada başvuru konumunda kendi yurttaşları yer alan Hollanda ve Fransa da, Mahkeme'nin Sözleşme uyarınca yaptığı bildirim karşısında davaya katılmaya, görüş sunmaya gerek görmemişlerdir. Anlaşıyor ki, Grönland üzerinde, altından nelerin çıkacağı bilinmeyen egemenlik tartışmaları yaratmaya şu sıralarda kimse istekli bulunmamaktadır.

ÇEVRE İÇİN
SAVAŞANLARA
YAPTIRIMLAR